

Ouderpartnerschap – of buddy's – op het MBO

Handreiking

Het belang van ouderpartnerschap –of buddy's- op het mbo

Ouderpartnerschap is een proces waarin de opleiding en de ouders van de studenten elkaar ondersteunen en hun bijdrage zoveel mogelijk op elkaar afstemmen. Dit wordt vaak als een lastig beschouwd door onderwijsprofessionals in het mbo. Zeker wanneer studenten 16 jaar of ouder zijn, zij mogen dan zelf kiezen of zij hun ouders willen betrekken bij schoolgerelateerde zaken.

Het belang van samenwerking tussen school, thuis en de wijk wordt door onderzoek benadrukt. De samenwerking heeft een positieve invloed op het welbevinden van studenten en kan bijdragen aan verbeterde leerprestaties, verminderd verzuim en minder probleemgedrag tijdens lessen.^{1,2,3}

Studenten in kwetsbare posities hebben extra baat bij een goede samenwerking tussen hun ouders en school. Dit kan het gat verkleinen tussen studenten in kansarme posities ten opzichte van studenten in kansrijke posities. Uit onderzoek blijkt dat er verschillende barrières geslecht moeten worden als het gaat om het betrekken van ouders in een kwetsbare positie.⁴ Daarover lees je in deze handreiking meer.

Het kan zijn dat je in de praktijk niet alleen ouders tegenkomt, maar ook andere voor de student belangrijke volwassenen (zoals een broer, tante, vriend, sportcoach etc.). Samenwerking tussen school en deze betrokkenen kan eenzelfde positieve invloed hebben. In deze handreiking kan men 'ouders' daarom in gedachten vervangen door 'buddy's' en 'ouderpartnerschap' door 'buddypartnerschap'.

¹ Enduring mental health in childhood and adolescence: Learning from the Millennium Cohort Study. 2021. Deighton, J., Lereya, S. T., & Wolpert, M.

² Reported sick from school, a study into addressing medical absenteeism among students. 2015. Vanneste, Y.

³ Behavioral economics of education: Progress and possibilities. 2015. Lavecchia, A., Liu, H., & Oreopoulos, P.

⁴ Partnerschap met ouders: Wat werkt? 2017. Daamen, W.

INHOUDSOPGAVE

1	Handvatten voor ouderpartnerschap in de praktijk	3
2	Toelichting	4
3	Ouderpartnerschap of buddy's	5
4	Ouderpartnerschap werkt	6
5	Ouderpartnerschap en het MBO	7
6	Betrokkenheid van ouders	8
7	Contact opstarten en onderhouden	9
8	Drempels in de communicatie	10

1 Handvatten voor ouderpartnerschap in de praktijk

NB. Wanneer we hieronder spreken over ‘ouder’ bedoelen we ook buddy’s zoals de partner, zus, oom, buurvrouw, voetbalcoach of belangrijke volwassene die de student kan ondersteunen tijdens de opleiding.

- Veranker ouderpartnerschap in het beleid van de school en reserveer er tijd en geld voor. Hiermee voorkom je overbelasting van de docenten en het risico dat investeren in ouderpartnerschap onderaan de lijst komt te staan.
- Wees proactief bij het op gang brengen van het contact met de ouders. Maak bijvoorbeeld bij de intake al meteen kennis met een ouder.
- Bouw een vertrouwensrelatie op met de ouders. De kwaliteit van het contact is hierbij belangrijker dan de frequentie. Kom niet alleen in contact als er iets mis is, maar laat ook weten wanneer het goed gaat met de student en waaruit dat blijkt.
- Houd rekening met onzekerheid van de ouders, creëer daarom een veilige en uitnodigende omgeving. Zorg ook voor de gastvrije kant, bijvoorbeeld door koffie, thee en koekjes aan te bieden.
- Sluit aan bij het taalniveau van de ouders, hou de communicatie informeel en open, zonder jargon en ga in op vragen die de ouders stellen. Houd er ook rekening mee dat niet iedereen voldoende kennis heeft van het Nederlandse schoolsysteem en van het MBO in het bijzonder. Loop eens een rondje door de school, waardoor ouders een indruk krijgen van wat er op school gebeurt.
- Inventariseer bij het plannen van gesprekken en bijeenkomsten op welke dagen en tijden de werkende ouders het beste kunnen en houd daar zoveel mogelijk rekening mee.
- Als ouders niet deelnemen aan bijeenkomsten, onderzoek dan de oorzaak daarvan. Het hoeft niet meteen een gebrek aan motivatie te zijn. Ga een open gesprek aan met de ouders. Dat kan ook door een keer langs te gaan bij ouders thuis.
- Onderzoek welke vorm van communicatie, mondeling, schriftelijk en via sociale media het beste aansluit bij de manier waarop ouders communiceren en informatie opnemen.

“MBO’s zien het belang van de samenwerking met ouders, maar dat is nog niet overal vormgegeven. Belangrijk is het investeren in samenwerking met ouders vanaf het begin, bijvoorbeeld bij het plaatsingsgesprek, ook als er geen problemen zijn, dan is samenwerking later ook geen probleem.” Projectleider MBO

2 Toelichting

Ouderpartnerschap is een proces waarin de opleiding en de ouders van de studenten elkaar ondersteunen en hun bijdrage zoveel mogelijk op elkaar afstemmen. Hiermee kan de school samen met ouders het leren, de motivatie en de ontwikkeling van studenten bevorderen.

Bij sommige scholen voelen ouders zich misschien al thuis en is samenwerking vanzelfsprekend. Op andere scholen hebben ouders dit gevoel misschien nog niet. Bijvoorbeeld als ouders een lage sociale economische status hebben en de school zich onvoldoende aansluit bij de communicatiewijze van deze groep ouders. In dit artikel vind je concrete tips plus achtergrondinformatie voor het toegankelijke worden voor alle ouders, inclusief die we hierboven beschreven of ouders die het Nederlands beperkt beheersen. Dit artikel is geschreven op basis van een internetsearch naar bestaande kennis over ouderpartnerschap en vijf interviews met (beleids)medewerkers van verschillende MBO instellingen.

3 Ouderpartnerschap of buddy's

Bij het bespreken van ouderpartnerschap past een kanttekening. Het kan zijn dat je in de praktijk niet alleen ouders tegenkomt, maar ook andere voor de student belangrijke volwassenen. Bijvoorbeeld een broer of zus, oom of tante, maar ook een vriend, buurtgenoot, een sportcoach etc. Meerdere MBO 's kiezen ervoor om zich niet alleen te richten op de ouders maar ook op andere volwassenen die de student van harte een steuntje in de rug geven. In deze handreiking kan men 'ouders' daarom in gedachten vervangen door 'buddy's' en 'ouderpartnerschap' door 'buddypartnerschap'

"Onze school nodigt meteen aan het begin, bij het studie-loopbaangesprek, een naaste uit om mee te komen. Dit kan een ouder zijn, maar ook een voetbaltrainer of een neef. 18+ studenten vragen we om hiervoor een contract te ondertekenen, dat opgenomen is in onze opleidingsgids. In dit contract staat onder andere dat de student het MBO toestemming om contact te zoeken met de naaste." Teamleider

4 Ouderpartnerschap werkt

- Misschien twijfel je nog over de zin van ouderpartnerschap. Het lijkt misschien een grote investering. Uit onderzoek blijkt echter dat de samenwerking tussen ouders en school vele positieve effecten heeft die de schoolloopbaan van je student rechtstreeks ten goede komen.⁵
- Het bevordert de zelfregulatie, de houding van studenten jegens school, het maken van huiswerk en het vergroot de ambities.
- Samenwerking met ouders die in een kansarme situatie verkeren laat zien dat minder studenten doubleren en uitvallen op school.
- Studenten met extern- en internaliserend probleemgedrag laten minder probleemgedrag zien en de sociale vaardigheden en het aanpassingsvermogen vergroten.
- Doordat ouders bij korte en lange termijn doelen omtrent school betrokken zijn, is het waarschijnlijker dat studenten goede resultaten behalen, doorstuderen en is het minder waarschijnlijk dat zij afwezig zijn tijdens de lessen. Daarnaast valt het ouders sneller op wanneer studenten hun motivatie voor school verliezen.
- Een goede samenwerking met ouders helpt om voortijdig schoolverlaten te voorkomen. Ouders van studenten die school voortijdig verlaten, verschijnen vaak niet op ouderavonden. Daarnaast is de thuissituatie vaak problematisch.
- Studenten in kansarme posities hebben extra baat bij een goede samenwerking tussen hun ouders en school. Een goede samenwerking heeft veel positieve effecten op de leerresultaten en daardoor kan het gat tussen studenten in kansarme posities ten opzichte van studenten in kansrijke posities verkleinen.
- De samenwerking tussen school, thuis en de wijk heeft een positieve invloed op het welbevinden van kinderen en jongeren. Ook de samenwerking tussen ouders en school is daar onderdeel van.⁶
- Een betere afstemming tussen de thuiscultuur en de schoolcultuur bevordert het welzijn van studenten en hun schoolprestaties.⁷

⁵ Partnerschap met ouders: wat werkt. 2017. Daamen, W. Nederlands Jeugdinstituut

⁶ Enduring mental health in childhood and adolescence: Learning from the Millennium Cohort Study. 2020. Deighton, J e.a. Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry.

⁷ Hoe de straat de school binnendringt. Denken vanuit de pedagogische driehoek van de thuiscultuur, de schoolcultuur en de straatcultuur. 2015. El Hadioui, I.

5 Ouderpartnerschap en het MBO

In het MBO worden de thema's ouderpartnerschap en verzuim vaak aan elkaar gekoppeld. Als je samenwerkt met ouders bestrijdt je daarmee het schoolverzuim en in het verlengde daarvan de voortijdige schoolverlating. Samen met de ouders en de student sta je hierbij in een z.g. pedagogische driehoek: **ouder – school – student**.

Er is veel geschreven over ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie. In de handreiking, 'Ouderpartnerschap en verzuim op het MBO'⁸ noemt de MBO-raad drie vormen van Ouderpartnerschap:

a. Onderwijsondersteunend gedrag

Hierbij ondersteunen de ouders hun kind bij de opleiding en staan zij positief tegenover de onderwijsinstelling. Dit vindt vooral thuis plaats.

b. Oudercontact

Hier gaat het over het contact tussen de ouder en de school, via de telefoon, app, email en door gesprekken op school. Het gaat dan vooral over de manier waarop de school in contact komt met ouders en dat de school daar moeite voor doet.

c. Ouderparticipatie

Dit gaat over de participatie van ouders in allerlei netwerken die gelieerd zijn aan de school, vrije tijd en buurt. Anders dan in het primair- en voortgezet onderwijs kunnen ouders in het mbo niet participeren in formele schoolactiviteiten zoals de ouderraad en medezeggenschapsraad. Er zijn wel voorbeelden bekend van klankbordgroepen en ouderplatforms die functioneren op het mbo. Ondanks het ontbreken van formeel georganiseerde participatie van ouders in het mbo, kan wel worden gewerkt aan ouder-ouder verbanden. Daarmee ligt de nadruk meer op de ontwikkeling van de ouders zelf, wat weer ten goede komt aan het onderwijs-ondersteunend gedrag (De Winter, 2011).

Extra drempel

MBO's komen een extra drempel tegen als ze willen samenwerken met ouders: Bij studenten die jonger zijn dan 16 jaar hebben ouders recht op inzage in het dossier van de student, mogen zij een kopie vragen, hun zienswijze toevoegen en bepaalde informatie laten verwijderen. Deze rechten gaan op de student over zodra deze 16 jaar is. De school blijft wel verplicht ouders te informeren over de studievoortgang van hun kind tot hij/zij 18 jaar is.⁹

MBO's gaan hier verschillend mee om. Soms laat men het aan de student over of hij of zij contact tussen ouders en school mogelijk maakt. Er zijn ook MBO's die tijdens de intake afspraken maken met 18+ studenten en hun ouders, over hoe en wanneer de school contact mag opnemen met de ouders. En soms stelt de school het contact met de ouders als voorwaarde om deel te kunnen nemen aan de opleiding.

⁸ Ouderpartnerschap en verzuim op het MBO. 2020. Halberstadt, R. e.a.LOB, Ingrado, MBO raad

⁹ Ouders & Onderwijs. Inzage leerlingendossier en andere rechten.

6 Betrokkenheid van ouders

Als ouders niet reageren op bijvoorbeeld uitnodigingen voor ouderavonden of andere vormen van contact kan je het gevoel krijgen dat de motivatie van de ouders ontbreekt.

Uit een onderzoek onder 26 ouders op een MBO niveau 2 blijkt echter dat al deze ouders gemotiveerd waren om bij te dragen aan het studiesucces van hun kind.¹⁰ De ouders misten echter handvatten om die bijdrage vorm te kunnen geven. Zo hadden ze bijvoorbeeld informatie nodig over:

- de opleiding
- het vak dat hun kind later zou kunnen uitoefenen
- eventuele begeleiding thuis
- de stage en stage-eisen
- de verwachting vanuit de school naar de ouders

De onderzoekers zagen hierbij geen verschil in betrokkenheid tussen autochtone en migrantenouders.

Diverse achtergronden, gelijke betrokkenheid

Ook bij een onderzoek naar verschillen in ouderpartnerschap tussen autochtone ouders en ouders met een Turkse of Marokkaanse herkomst (5312 respondenten), blijkt dat de verschillen tussen ouders van Marokkaanse herkomst en ouders van Nederlandse herkomst wegvallen zodra er gecorrigeerd wordt voor opleidingsniveau, doeltreffendheid en taalvaardigheid. Voor respondenten van Turkse herkomst geldt dat zodra er gecorrigeerd wordt voor opleidingsniveau, doeltreffendheid en taalvaardigheid zij significant meer betrokken blijken te zijn dan autochtone Nederlanders.¹¹

¹⁰ Etnische verschillen in Ouderpartnerschap. Masterscriptie Multiculturalisme in vergelijkend perspectief. 2013. De Haas, A. Universiteit Utrecht.

¹¹ Etnische verschillen in Ouderpartnerschap. Masterscriptie Multiculturalisme in vergelijkend perspectief. 2013. De Haas, A. Universiteit Utrecht.

7 Contact opstarten en onderhouden

Hoe kan je contact leggen met ouders? Zoals al gezegd is er niet vanzelfsprekend contact tussen ouders en MBO scholen. Ouders van MBO studenten wonen niet, zoals bijvoorbeeld ouders van de basisschool, om de hoek van de school. Er zijn geen informele contactmomenten tussen ouders en docenten op het schoolplein. Ook komt niet iedereen vanzelfsprekend naar de ouder- of voorlichtingsavonden. Contact met ouders moet je dus proactief op gang brengen en onderhouden. Het is bijvoorbeeld handig als je de volwassene die steun biedt al meteen bij het eerste intake gesprek uitnodigt. Deze persoon is daarmee meteen bekend met de locatie en maakt persoonlijk kennis met jou of een van je collega's. De school krijgt hiermee letterlijk een gezicht.

“We hebben ongeveer vijf voortgangsgesprekken met de naasten. We vragen dan hoe het gaat en maken een praatje over bijvoorbeeld de vakantie. We bespreken dan eventuele problemen maar ook wat er goed gaat.” Teamleider MBO

Inbedden in beleid

Vaak zijn er binnen een schoolteam medewerkers die op een heel natuurlijke manier contact onderhouden met ouders. Dat doen zij soms buiten hun takenpakket om. Zij zijn hier vaak heel goed in maar het nadeel is dat de communicatie met ouders persoonsgebonden blijft. Bovendien is het aantal docenten die dit soort contact onderhouden beperkt en kunnen niet alle studenten en ouders van profiteren. Daarnaast is deze communicatie niet structureel en verdwijnt zij als deze medewerkers bijvoorbeeld verhuizen of uit dienst gaan. Ouderpartnerschap is dan een ad-hoc gebeuren. Omwille van de continuïteit en het breed gedragen draagvlak binnen de school is het belangrijk dat een MBO actief beleid voert op dit gebied en structureel inzet, uren en geld investeert.

8 Drempels in de communicatie

Als je ouderpartnerschap in praktijk brengt vraagt dat tijd, energie en inzet. Het NJI stelt dat hierbij onderscheid gemaakt moet worden in ouders met een lagere en ouders met een hogere sociaal economische status. Bij de eerste groep moeten meer barrières geslecht worden.¹² Deze bestaan bijvoorbeeld uit een gebrek aan vertrouwen, zich niet op het gemak voelen binnen de school, beperkte kennis over het schoolsysteem of een taalbarrière. Hieronder lees je hoe je hiermee om kunt gaan.

Vertrouwen opbouwen

Effectieve communicatie en samenwerken tussen ouders vergt een persoonlijke connectie en vertrouwen. Het opbouwen van een vertrouwensrelatie is de basis voor het contact. De eerste stap is om de ouders te leren kennen en het vertrouwen in de ouder-schoolrelatie te versterken. Hierbij is de kwaliteit van de interactie tussen jou en de ouder belangrijker dan het aantal keren dat je elkaar ontmoet.¹³

Veilige sfeer creëren

Ouders die weinig scholing hebben genoten hebben mogelijk negatieve ervaringen met school. Hierdoor kunnen zij zich in contact met jou, als medewerker, en met de school in zijn geheel, snel onzeker voelen. Die onzekerheid kan vervolgens leiden tot een lage betrokkenheid. Hoe onzekerder de ouder, hoe lager de betrokkenheid en andersom; hoe zekerder de ouder, hoe groter de betrokkenheid zal zijn. Daarom is het extra belangrijk als jij en je collega's vanuit de school een veilige en uitnodigende sfeer creëren. Formele communicatie en beperkte aanspreekbaarheid, een gesloten, formele houding, het gebruik van jargon, weinig uitnodigend en niet-reagerend op vragen leidt tot afstand van ouders tot school.

Kennis over het schoolsysteem

Voor de eerste generatie migrantenouders hebben vanuit de eigen achtergrond weinig tot geen ervaring met het Nederlandse onderwijssysteem.¹⁴ Ze zijn immers in een heel ander systeem opgegroeid. De diversiteit aan MBO-opleidingen en daarbinnen het pakket vakken is voor deze ouders vaak moeilijk te doorgronden. Ook hier is het belangrijk dat je je communicatie aanpast aan het kennisniveau van de ouders. Denk ook bijvoorbeeld aan studenten die iets presenteren over praktijkopdrachten of stages en uitleggen wat ze doen. Zo breng je de opleiding ook voor de ouders meer tot leven.

“Ik begreep weinig en kon niet zelf iets vertellen, ik kende niemand die me daarbij kon helpen. Ik vond het moeilijk om te begrijpen hoe de ‘systemen’ in Nederland werken. Wat betekent bijvoorbeeld een bepaald cijfer? Is dat goed of niet goed? Ik was bang om iets te missen of niet goed te zien.” Moeder MBO student, vijf jaar in Nederland

zijn in het gesprek. Ook bij ouders die het Nederlands als moedertaal hebben meegekregen is het vaak nodig dat je je taalgebruik aanpast. De communicatie gaat beter als je streeft naar taalniveau

¹² Interculturele Ouderparticipatie Handleiding. Dialogacademie

¹³ Exploring, measuring, and evaluating parental involvement in vocational education and training. Boonk, L. (2020).

¹⁴ Ouderpartnerschap in mbo is maatwerk. Severin, E. 2016

Nederlands A2 – B1 (Europees referentiekader)¹⁵ en gebruik maakt van ondersteunend beeldmateriaal zoals illustraties, foto's en filmpjes.

“Informatie die op schrift staat, uitleg en formulieren zijn niet altijd begrijpelijk voor ouders die moeite hebben met de taal, of met lezen en schrijven. Ouderavonden aan het begin kunnen ook eng zijn, zeker als je de taal nog niet goed beheerst. Bij ouders is er wel behoefte aan contact, maar ze vinden het moeilijk om hier initiatief in te nemen, ook vanwege taalbarrière en/of onbekendheid. Daar moeten we wel rekening mee houden.” Beleidsadviseur MBO

Taalgebruik

Anderstalige ouders vertalen het Nederlands vaak letterlijk naar hun moedertaal. Hierdoor kunnen taalfouten en daardoor misverstanden ontstaan. Ook zorgt de taalbarrière ervoor dat ouders onzeker
Verschillende communicatiemiddelen

Ouders zijn bekend met bepaalde vormen van (digitale) communicatiemiddelen. Deze zijn niet altijd hetzelfde als de middelen waar jullie als MBO medewerkers veel gebruik van maken. Niet alle ouders e-mailen bijvoorbeeld. Een aantal zal ook moeite hebben met het zoeken van de juiste informatie op een website. Veel ouders geven de voorkeur aan mondeling (telefonisch) contact. Je kan eens een aantal ouders vragen welke communicatiemiddelen zij gebruiken, of met de studenten bespreken welke middelen zij zouden aanraden.

Praktische problemen

Ouders met een beroepsopleiding hebben vaak minder flexibele werktijden, werken vaker op onregelmatige tijden (ploegendienst), hebben vaker vervoersproblemen en ervaren meer stress waardoor het voor hen moeilijker is om aan activiteiten van school deel te nemen.¹⁶ Mogelijk kan je, in samenspraak met de ouders, bekijken welke tijd zowel school als ouders goed zou uitkomen.

Stigmatisering

Als ouders minder of niet deelnemen aan ouderactiviteiten op school kan je makkelijk veronderstellen dat ouders geen interesse hebben in het onderwijs van hun kind. Of je kan, in geval van migrantenouders, denken dat de ouders minder betrokken zijn dan ouders die geboren zijn in Nederland. Hierdoor kan je als professional negatiever reageren op betrokkenheid van ouders uit een kansarme positie of met een migratieachtergrond. Je kunt ook stigma's ontwikkelen over de ouders, zoals 'tekortschietend', 'hulpbehoevend' of 'ongeïnteresseerd'. Dergelijke stigma's zijn vaak sterker wanneer ouders tot een etnische minderheid behoren, een laag inkomen hebben, in aandachtswijken wonen of wanneer de student op de één of andere manier als 'in gevaar' is gekenmerkt. De vraag is of je perceptie dan klopt. Zo zijn bijvoorbeeld ouders met een migratieachtergrond meestal juist wel begaan met de schoolcarrière van hun kind. Vaak zijn ze zelfs gemigreerd met de wens om de kinderen een goede toekomst te bieden en zien ze onderwijs daarin als belangrijk middel.

Echter, wanneer ouders verwachten barrières tegen te komen in het ontvangen van ondersteuning neemt de kans op een lage betrokkenheid en uitval van de studenten toe en daarmee neemt de effectiviteit van de geboden ondersteuning af.¹⁷ Hiermee is de vicieuze cirkel rond.

¹⁵ www.nt2.nl/documenten/leesvaardig/hs4/niveaus_van_het_europees_referentiekader_p_78.pdf

¹⁶ Nederlandse en migrantenouders van mbo-ers op niveau 1 en 2. Severin, E.S. 2016.

¹⁷ Partnerschap met ouders, wat werkt. Nederlands Jeugd Instituut . Daamen, W. 2017

Duidelijk is dat voor een optimale samenwerking tussen school en ouders een actieve en uitnodigende houding vanuit de school een voorwaarde is. Eenmaal aan boord kunnen ouders -of andere belangrijke volwassenen- een belangrijke rol spelen in de schoolcarrière van de student. Hun belangstelling en participatie kunnen de student het gevoel geven er niet alleen voor te staan en hem of haar helpen de studie succesvol te doorlopen en het diploma te behalen.

Meer weten of vragen?

- Bekijk de website [Welbevinden op School](#)
- Of neem contact op met Ines Roessink, i.roessink@pharos.nl